บทที่ 12
ภาษา ความคิด และวัฒนธรรม

แต่ภาษามาก่อนและความคิดเดินตามรอยเท้าของภาษา

Bertrand Russell

ภาษากำหนดความคิดจริงหรือ

Sapir (1929: 207-214) เสนอบทความต่อที่ประชุมของสมาคมภาษาศาสตร์อเมริกา เมื่อประชุมร่วมกับสมาคมมานุษยวิทยาอเมริกันเมื่อเดือนธันวาคม 1928 ที่นครนิวยอร์ก และผลงานนี้มาปรากฏอีกใน Mandelbaum (1958: 162) ที่กล่าวว่า "มนุษย์มิได้อยู่ในโลกเชิงปรนัยอย่างเดียวหรือในโลกของกิจกรรมสังคมอย่างเดียวดังที่เข้าใจกัน แต่มนุษย์ได้รับความปรานีจากภาษาซึ่งใช้เป็นตัวกลางเชิงคำพูดของสังคม มันจะเป็นภาพลวงถ้ามีคนจินตนาการว่า มนุษย์ปรับตนเข้ากับความจริงอย่างแน่นอนโดยปราศจากการใช้ภาษาและภาษานั้นเป็นเพียงตัวกลางที่ไม่สำคัญในการแก้ปัญหาเฉพาะของการสื่อสารหรือการไตร่ตรอง แต่ตามข้อเท็จจริง **โลกที่แท้จริง** ส่วนมากแล้วถูกสร้างขึ้นจากนิสัยเชิงภาษาของกลุ่มชนนั้น" หมายความว่าภาษามีอิทธิพลต่อความคิด Whorf (1940: 229-231,247-248) ศิษย์คนสำคัญของ Sapir ซึ่งผลงานปรากฏใน Carroll (1956: 207-219) มีความเชื่อที่รับช่วงมาจาก Sapir ว่าภาษาเป็นตัวหล่อหลอมความคิด เพราะมนุษย์เมื่อเกิดมามีภาษาเป็นเครื่องมืออยู่แล้ว ฉะนั้นการที่จะคิดอะไรก็คล้อยตามเป้าหมายที่มีอยู่คือ ภาษานั่นเอง ความคิดดังกล่าวเป็นที่รู้จักกันดีในนาม **สมมติฐาน Sapir-Whorf** (The Sapir-Whorf Hypothesis) การที่ปราชญ์ทั้งหลายพากันเชื่อ Sapir และ Whorf ก็เพราะว่าเมื่อมนุษย์เกิดมามีภาษาเป็นเครื่องมืออยู่พร้อมแล้ว และภาษาก็เป็นหลักฐานที่มนุษย์ใช้แสดงออกเชิงความคิด แต่อย่างไรก็ตามควรจะต้องหาทางพิสูจน์ว่าสมมติฐานดังกล่าวเป็นจริงหรือไม่

ถ้าหากเราเชื่อว่าโลกที่แท้จริงหรือโลกทางกายภาพอันเป็นตัวการให้เกิดความคิดสำหรับทุกคนนั้นควรจะเหมือนกัน แต่เมื่อแสดงออกเป็นภาษาอาจจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับอิทธิพลของภาษาและวัฒนธรรมนั้น ๆ สิ่งที่ควรนำมาพิจารณาเป็นสิ่งแรกคือ **อภิธาน**

(vocabulary) เมื่อนำคำศัพท์ของสองภาษามาเปรียบเทียบกันดู มักจะเห็นความแตกต่างที่สะท้อนอยู่ในคำศัพท์นั้น Whorf ยกตัวอย่างภาษาอังกฤษเปรียบเทียบกับภาษาชอนี (Shawnee) สำหรับประโยค I clean it (gun) with the ramrod. (ฉันทำความสะอาดปืนด้วยเหล็กใช้ทำความสะอาดปืน) ภาษาชอนีพูดว่า nipēkwālakha (ni : ฉัน, pēkw : พื้นที่แห้ง, ālak : ข้างในของรู, h : โดยการขยับเขยื้อนเครื่องมือ นั่นคือ ฉันทำพื้นที่ภายในรูให้แห้งด้วยการขยับเขยื้อนเครื่องมือ) จะเห็นได้ว่าภาษาอังกฤษมิได้พูดถึงการขยับเหล็กทำความสะอาดปืนไปมาอย่างในภาษาชอนีเลย ในทำนองเดียวกันลองพิจารณาคำว่า เข็มนาฬิกา ในภาษาไทยมีคำว่า เข็ม หมายถึงเหล็กที่มีปลายแหลมและเข็มนาฬิกาก็มีปลายแหลม แต่ภาษาอังกฤษมีคำว่า hand (มือ) เมื่อก่อนนาฬิกามีสองเข็มก็เหมือนมีสองมือ จึงเรียกว่า hand จึงเข้าลักษณะที่ว่าความคิดถูกกำหนดขึ้นด้วยภาษา

นับตั้งแต่ปี 1940 เป็นต้นมาสมมติฐาน Sapir-Whorf ก็เป็นที่ถกเถียงและทดลองกันตลอดมา และเชื่อกันว่าคนจดจำสิ่งของที่มีคำใช้ในภาษาได้ดีกว่าสิ่งของที่ยังไม่มีคำใช้ในภาษา เป็นต้นว่า ภาษาเอสกิโมไม่มีคำรวมคำเดียวว่าหิมะ แต่มีถึง 4 คำ (Boas, 1911: 25-26) คือ aput 'หิมะที่อยู่บนพื้นดิน' qana 'หิมะที่กำลังตก' piq sirpoq 'หิมะที่ถูกพัดพาลอยไปในน้ำ' (เช่น หิมะเป็นก้อนลอยในน้ำ, ภูเขาน้ำแข็ง) และ qimusuq 'หิมะที่ถูกลมพัดไปกองอยู่' แต่ว่าภาษาแอซเต็คซ (Aztecs) มีคำเดียวสำหรับคำว่า หิมะ น้ำแข็ง และ เย็นหรือหนาว (Carroll 1956: 216) ในทำนองเดียวกันภาษาคนพื้นเมืองออสเตรเลียก็ไม่มีคำว่า ทราย คำเดียวอย่างภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ แต่มีคำว่าทรายหลายชนิดด้วยกัน ทั้งนี้เพราะชีวิตประจำวันของคนเอสกิโมเกี่ยวข้องกับหิมะ และของคนพื้นเมืองออสเตรเลียเกี่ยวข้องกับทรายก็ย่อมจะต้องจดจำและมีคำใช้มากกว่าชนชาติอื่น นับตั้งแต่ปี 1950 เป็นต้นมาได้มีการทดลองเพื่อทดสอบสมมติฐาน Sapir-Whorf กันละเอียดลออขึ้น โดยการนำเอาคนที่พูดภาษาซุนิ (Zuni) (ภาษาอินเดียนแดงเผ่าหนึ่งพูดในรัฐนิวเม็กซิโก) ซึ่งพูดภาษาอื่นไม่ได้มาทดสอบโดยให้บอกว่าวัตถุที่เห็นสีอะไร จะได้คำเดียวกันทั้งวัตถุสีเหลืองและสีส้ม เพราะภาษาซุนินี้ใช้คำ ๆ เดียวกันทั้งสีเหลืองและสีส้ม แต่เมื่อใดให้เขาแยกสี เขาสามารถแยกสีเหลืองออกจากสีส้มได้ทันที เพราะเขาเห็นลักษณะแตกต่างกันของสีเหลืองและสีส้มได้ ลักษณะดังกล่าวนี้ย่อมเกิดได้กับคนไทยบางคนที่ไม่สามารถแยกสีไพลออกจากสีเหลืองเมื่อเป็นคำพูด แต่สามารถจะเห็นความแตกต่างของสีทั้งสองได้ นักภาษาศาสตร์และนักมานุษยวิทยาจึงไม่ปักใจเชื่อว่าสมมติฐาน Sapir-Whorf เป็นสิ่งที่น่าเชื่ออย่างเต็มที่

นอกจาก**ศัพท์**ที่กล่าวข้างต้นแล้ว สิ่งที่ควรนำมาศึกษาก็คือ **การผันคำ** (inflection) อันเกี่ยวข้องกับวิภัตติปัจจัย สำหรับภาษาที่มีวิภัตติปัจจัยและ **โครงสร้าง** ของประโยคอันเป็นส่วนสำคัญทางภาษาศาสตร์ก็ควรจะดูว่ามีอิทธิพลอย่างไรต่อความคิด ที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ ภาษาที่มีทวิพจน์ นอกเหนือไปจากเอกพจน์และพหูพจน์อย่างในภาษาไทย เช่น ภาษาสันสกฤตมีคำว่า devas (เทวสฺ) เทวดาหนึ่งองค์เป็นเอกพจน์ devāú (เทโวว) เทวดาสององค์ ตามการผันคำของภาษาสันสกฤต McKaughn (1958: 8) ระบุว่าภาษามาราเนาที่พูดในเกาะมินดาเนา ประเทศฟิลิปปินส์ มีคำว่า ta rekta หรือ sekta เป็นปัจจัย มีความหมายว่า เราสองคน ขึ้นอยู่กับชุดของต้นศัพท์ (stem) ที่เกิดร่วมด้วย ขณะเดียวกัน Smalley (1961: 25) กล่าวว่า ภาษาขมุมีรูปสรรพนามที่แสดงทวิพจน์แตกต่างไปจากเอกพจน์และพหูพจน์ แม้จะมีจำนวนและลักษณะนามตามก็ตามดังนี้

ʔoʔ	ฉัน	ʔaʔ	เราสองคน	ʔiʔ	เราหลายคน
baa	คุณ	sbaa	คุณสองคน	bɔɔ	คุณหลายคน
naa	เขา	snaa	เขาสองคน	nɔɔ	เขาหลายคน

จะเห็นได้ว่าหลายภาษาในโลกนี้ มีเครื่องมือให้มองโลกในลักษณะทวิพจน์ ขณะที่อีกหลาย ๆ ภาษามีเฉพาะเอกพจน์และพหูพจน์เท่านั้น

Kluckhohn and Leighton (1948: 204) ได้พยายามเปรียบเทียบประโยค I drop it. ในภาษาอังกฤษกับภาษานาวาโฮ (Navaho) ซึ่งเป็นภาษาอินเดียนแดงเผ่าหนึ่ง ปรากฏว่าภาษานาวาโฮต้องบอกละเอียดลออกว่าภาษาอังกฤษในแง่มุมต่อไปนี้

1. จะต้องบอกว่า it นั้นชี้เฉพาะเจาะจงลงไป หรือหมายถึงอะไรก็ได้
2. กริยาต้นศัพท์ที่ใช้จะต้องขึ้นอยู่กับวัตถุที่เป็นประธานว่ามีลักษณะกลมหรือยาว หรือเป็นของเหลว หรือเป็นสิ่งมีชีวิต ฯลฯ
3. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นกำลังเกิด (กำลัง) หรือจวนจะเกิด (กำลังจะ) หรือเกือบจะจบ (กำลังจะ...แล้ว) หรือเกิดขึ้นสม่ำเสมอ หรือเกิดขึ้นซ้ำอีกจะต้องบอกให้ชัด
4. ขอบข่ายซึ่งกรรตุการกควบคุมการตกของของจะต้องชี้ให้ชัด

ถ้าจะพิจารณาภาษาไทยเปรียบเทียบกับภาษาอังกฤษเฉพาะความคิดเรื่องเวลาดังที่ปรากฏในประโยคภาษาไทยแล้ว มโนทัศน์ (concept) เกี่ยวกับปัจจุบัน อดีต และอนาคตในภาษาอังกฤษ อาจจะค้านกับในภาษาไทยเพราะเรามี กำลัง, จะ, กำลังจะ, กำลังจะอยู่แล้ว, จะแล้ว, แล้ว ซึ่งในภาษาอังกฤษจะต้องหากริยาวิเศษณ์อื่นมาช่วย เพื่อจะให้ได้ความตรงกับในภาษาไทย โดยเฉพาะกำลังจะอยู่แล้ว คนที่มาจากวัฒนธรรมที่ใช้ภาษาอังกฤษอาจจะงงว่า

เกิดขึ้นได้อย่างไร แต่สำหรับคนไทยนั้นเข้าใจได้ดีและไม่มีปัญหา เพราะความคิดเรื่องเวลาของเรามิได้ติดอยู่กับ ปัจจุบัน อดีต อนาคต อย่างในภาษาอังกฤษ

Henle (1966: 1-24) เริ่มคลางแคลงในสมมติฐาน Sapir-Whorf เพราะจากการทดลองหลายอย่างทำให้สมมติฐานดังกล่าวอ่อนลง และยิ่งเมื่อ Slobin (1971: 131 ff) ได้ทำการทดลองเกี่ยวกับผลของโครงสร้างทางภาษาว่ามีอิทธิพลต่อสัญชานการระลึกและความคิดประจำวันของคนอย่างไรแล้วพบว่า มีอิทธิพลน้อยมาก Lyons (1981: 301-312) จึงไม่เชื่อว่าภาษาเท่านั้นกำหนดความคิด ความสัมพัทธ์ทางภาษาศาสตร์ (linguistic relativity) ซึ่งหมายถึงว่าในแต่ละภาษามีลักษณะที่แตกต่างกันไม่จบสิ้น จะหาสองภาษาที่เหมือนกันทุกอย่างย่อมไม่ได้ ก็มีความสำคัญด้วย แต่กระนั้นก็ตามเขาก็เชื่อว่า ความคิดก็เป็นส่วนที่มีอิทธิพลต่อภาษาด้วยเหมือนกัน แต่ Waldron (1985: 74-89) กลับประณามว่าภาษากำหนดความคิดเป็นเรื่องเหลวไหล เขาเชื่อว่า **คำ** กำหนดจัดหมวดหมู่แยกแยะและชี้แนะโดยประสบการณ์เกี่ยวกับวัตถุต่าง ๆ ขณะเดียวกันวัตถุก็เป็นตัวแนะว่าควรจะเรียกวัตถุนั้นว่าอย่างไร เข้าลักษณะที่ว่าทั้งภาษาและความคิดต่างมีอิทธิพลต่อกันและกันในลักษณะของการจราจรบนท้องถนนที่มีรถวิ่งสวนกัน ตัวอย่างที่แสดงว่าความคิดมีอิทธิพลต่อภาษาในภาษาไทยก็ได้แก่คำว่า กันชน เมื่อคนไทยเห็นเครื่องป้องกันการกระทบกระแทกด้านหน้าและด้านหลังรถยนต์ จึงตั้งชื่อให้ว่า **กันชน** เพราะไม่ต้องการให้ตัวรถถูกชนด้วยเกรงจะบุบสลาย แต่ถ้ามองในแง่ของภาษาอังกฤษกลับเรียกว่า **bumper** คือ เครื่องชน โดยใช้สิ่งดังกล่าวเป็นตัวชนแทนที่จะให้ชนตัวถังก่อนที่เราจะมีคำว่า **หินงอก หินย้อย** คนโบราณรู้จักแต่เพียงคำว่า **นมผา** โดยมิได้แยกในความคิดว่าชนิดหนึ่งงอกขึ้นไปแต่อีกชนิดหนึ่งหยดย้อยลงมา

ส่วนที่ภาษาเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม

จนทุกวันนี้ยังไม่มีใครปฏิเสธว่า ภาษาไม่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ถ้าหากจะดูเพียงความหมายของวัฒนธรรมจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ว่า "น. สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ วิถีชีวิตของหมู่คณะ ในพระราชบัญญัติวัฒนธรรม พุทธศักราช 2485 หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน ทางวิทยาการหมายถึง พฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่ผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน และร่วมใช้อยู่ในหมู่พวกของตน" ถ้าหากพิจารณาเพียงบทนิยามข้างต้น ภาษาก็ฉิวเฉียดกับบทนิยามเชิงวิทยาการอยู่บ้าง แต่ Sapir (1924: 401-429) ซึ่งปรากฏใน Mandelbaum (1958: 308-333) กำหนดมโนทัศน์ของวัฒนธรรมไว้เป็น 3 อย่างด้วยกันคือ

1. วัฒนธรรมรวมเอาสิ่งที่ตกทอดกันมาทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ทั้งที่เป็นวัตถุและที่เกี่ยวกับจิตใจ อันเป็นความหมายที่กว้างมากและรวมวิถีการดำรงชีวิตของคนทุกหมู่กลุ่มโดยไม่แบ่งแยกว่า วัฒนธรรมของใครสูงกว่าหรือด้อยกว่าวัฒนธรรมของผู้อื่น

2. วัฒนธรรมเป็นอุดมการณ์ที่มนุษย์ได้สั่งสมและกล่อมเกลาแล้ว โดยสร้างขึ้นมาจากความรู้และประสบการณ์ที่ซึมซึกไว้จนรวบรวมจัดกลุ่มเป็นประเพณีอันยาวนาน

3. วัฒนธรรมใช้ในความหมายเดียวกับอารยธรรม

Goodenough (1957: 167) กล่าวว่า วัฒนธรรมของสังคมประกอบด้วย อะไรก็ตามที่คนต้องรู้และเชื่อเพื่อที่จะดำรงชีวิตให้เป็นที่ยอมรับในฐานะสมาชิกของสังคมและต้องรู้และเชื่อเช่นนั้นในหน้าที่ใด ๆ ก็ตามที่สมาชิกของสังคมยอมรับกันเอง

Lyons (1981: 301) เห็นว่าวัฒนธรรมมีความหมายตรงกับอารยธรรมซึ่งตรงข้ามกับอนารยธรรมหรือความป่าเถื่อนในความหมายหนึ่ง แต่อีกความหมายหนึ่งจะไม่นำเอาความก้าวหน้าตามแนวราบอันเริ่มจากความป่าเถื่อนมาสู่อารยธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องเลย ทั้งจะไม่นำเอาคุณภาพเชิงสุนทรียะหรือคุณภาพทางปัญญา เชิงศิลปะ วรรณคดี สถาบันและอื่นใดในสังคมเข้ามาเกี่ยวพัน โดยจะถือว่าสิ่งที่สังคมสั่งสมต่อ ๆ กันมาไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความเชื่อ จารีตประเพณี การดำรงชีวิตของกลุ่มหมู่นั้นให้ถือว่าเป็นวัฒนธรรมทั้งสิ้น

Wardhaugh (1986: 211) ย้ำว่า เขาเห็นด้วยกับความหมายของ Goodenough ที่หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่คนต้องรู้เพื่อที่จะดำรงชีวิตในสังคมนั้น ๆ โดยจะไม่นับรวมวัฒนธรรมระดับสูง เช่น ดนตรีวิจักษ์ วรรณคดีวิจักษ์ ศิลปวิจักษ์ ฯลฯ เข้าไปด้วย

เราจะถือว่าภาษาและวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กันแม้ว่าจะมีปราชญ์บางท่าน เช่น Sapir (1921: 218-219) ยังไม่ปลงใจเชื่อว่า ภาษาและวัฒนธรรมสัมพันธ์กันแต่อีก 8 ปีต่อมา Sapir (1929: 207) ก็เชื่อว่า ภาษากับวัฒนธรรมสัมพันธ์กัน และนักมานุษยวิทยาและนักภาษาศาสตร์รุ่นหลังต่อมาก็มีความเห็นว่า ภาษาและวัฒนธรรมสัมพันธ์กัน เนื่องจากลักษณะที่วัฒนธรรมสามารถสะท้อนให้เห็นผ่านภาษานั้นควรพิจารณาในเชิงของความเชื่อ อภิธาน วจีวิภาค วากยสัมพันธ์ และการใช้ภาษา

ความเชื่อ

Pike (1985: 7-8) เล่าถึงความเชื่อของอินเดียนแดงเผ่าแมซาเต็กซ์ (Mazatecs) ว่าพวกนี้จะไม่ยอมบอกชื่อจริงกับคนแปลกหน้าเพราะเชื่อว่า คนแปลกหน้าเป็นหมอผี จนกว่าจะพิสูจน์ให้แน่ใจว่าไม่ใช่แน่นอนแล้ว และหมอผีมีอำนาจเรียกภูตและวิญญาณให้มาทำร้ายใคร ๆ ได้ แต่ถ้าภูตและวิญญาณไม่รู้ชื่อจริงของผู้นั้นแล้ว ก็ไม่มีทางจะทำอย่างไรได้ ฉะนั้น

เมื่ออินเดียนแดงเผ่าแมซาเต็กซ์ ถูกถามว่าชื่ออะไร เขาก็มักจะถามว่าคุณล่ะชื่ออะไร ถ้าหากเราบอกเขาว่า ฉันชื่อ อาจินต์ เขาก็จะบอกว่าเขาก็ชื่อ อาจินต์ เหมือนกัน เพื่อป้องกันว่าคนแปลกหน้าซึ่งอาจจะเป็นหมอผีนั้นทำอะไรลงไป ก็จะกลับมาสู่ผู้นั้นเอง ด้วยเหตุนี้ก็ทำให้นึกถึงการตั้งชื่อเล่นในภาษาไทย แต่เดิมมาก็มีความเชื่อคล้ายคลึงกับอินเดียนแดงเผ่าแมซาเต็กซ์ เรามักจะตั้งชื่อเล่นพยางค์เดียวให้ผิดจากชื่อจริง และเป็นชื่อที่คล้ายสัตว์เลี้ยงบ้างตามบุคลิกลักษณะหรือลักษณะที่ปรากฏบ้าง เช่น จุก แกละ เปีย บอด เข เป๋ โดยย้ำลักษณะที่อัปลักษณ์และไม่ดี เพื่อไม่ให้ผีมาเอาเด็กไป แต่มาระยะหลังนี้ความเชื่อเรื่องกลัวถูกผีมาเอาเด็กไปทุเลาลง การตั้งชื่อเล่นค่อยเปลี่ยนไปเป็นพยางค์แรกหรือพยางค์สุดท้ายของชื่อจริงบ้าง เป็นการเลียนเสียงเด็กร้องบ้าง เป็นพยางค์ต้นเหมือนกับพ่อหรือแม่บ้าง หรือให้เป็นชื่อภาษาฝรั่งหรือภาษาอื่นบ้าง

คนไทยยังมีความเชื่อเรื่องผีที่มักจะมาเอาชีวิตเด็กที่น่ารัก น่าเอ็นดูไป ถ้าหากเราเห็นเด็กน่ารักจะต้องพูดว่า เด็กคนนั้นหน้าตาน่าเกลียด เพื่อหลอกผีให้เข้าใจผิด ในภาษาแมซาเต็กซ์ก็ทำนองเดียวกัน Pike (1985: 115) เมื่อพูดกับคนพื้นเมืองว่า ลูกของเธอน่ารัก ชาวบ้านที่ได้ยินเช่นนั้นร้องขึ้นว่า ให้เขาฆ่าลูกแกเหรอ ให้เขาฆ่าลูกแกเหรอ ทั้งนี้เพราะคำว่า **น่ารัก** นั่นเอง ฉะนั้น ความเชื่อของมนุษย์ย่อมมีอิทธิพลต่อภาษาที่พูดออกมาเสมอ

อภิธาน

สิ่งที่นักภาษาศาสตร์และนักมานุษยวิทยาสนใจมากเมื่อศึกษาอภิธานอันประกอบด้วยคำศัพท์ต่าง ๆ ในภาษา มักจะเพ่งไปที่ สี การลำดับญาติ อาหาร มาตราชั่งตวงวัด เพราะเป็นคำที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของคนในกลุ่มหมู่นั้นสังคมนั้น คำใดก็ตามที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อมนั้นมากก็จะคงอยู่ คำใดที่ไม่ปรากฏในสิ่งแวดล้อมของสังคมอาจจะไม่ปรากฏถึงจะปรากฏก็อาจจะอยู่ไม่นาน

สี

มีผู้สนใจศึกษาเรื่องคำศัพท์ที่ใช้กับสีกันมากเพราะทดสอบได้ง่ายและเป็นตัวอย่างที่เห็นความแตกต่างได้ชัดเจน ทั้งสีแต่ละสียังมีความหมายเชิงวัฒนธรรมแตกต่างกันไปด้วย ทุกคนทราบกันดีว่า ถ้าหากเราดูประกายรุ้งจะเห็นสีมีลักษณะเป็นประกายที่ต่อเนื่องกันไป เป็น ม่วง คราม น้ำเงิน เขียว เหลือง แสด แดง และในชีวิตประจำวันมนุษย์จะต้องเกี่ยวข้องกับสีอยู่ตลอด Berlin and Kay (1969) ได้ทำการศึกษาคำศัพท์ที่ใช้เกี่ยวกับสีที่ปรากฏในภาษาต่าง ๆ แล้วพบว่า ถ้าภาษานั้นมีคำใช้เพียงสองคำสำหรับสี ก็จะเป็น ขาว กับ ดำ (หรืออ่อนกับแก่) ถ้าหากมีเพิ่มขึ้นอีกสีจะต้องเป็น แดง ถ้ามีสีที่สี่และที่ห้า จะเป็นเหลืองหรือเขียว สีใดสีหนึ่ง

ก่อน ส่วนสีที่หกและที่เจ็ดจะเป็นน้ำเงินหรือน้ำตาล หลังจากนั้นแล้วจึงเป็น เทา ชมพู แสด และม่วง โดยไม่จำกัดสีใดจะมาก่อน คำศัพท์เกี่ยวกับสีที่เป็นสีพื้น ๆ ควรจะมีพยางค์เดียว หรือเป็นคำ ๆ เดียวไม่ใช่คำประสม สำหรับภาษาไทยควรจะถือว่า ขาว ดำ แดง เขียว เหลือง เป็นสีพื้น เพราะน้ำเงิน น้ำตาล เข้าลักษณะคำประสม ส่วนสีอื่น เช่น เทา ชมพู แสด ม่วง คราม ไพล รง ฝาด ขาบ เป็นสีที่มาภายหลังตามความต้องการของสังคม ดังจะเห็นว่าเรา เรียกดินสอที่มีสองสีว่า ดินสอเขียวแดง ทั้ง ๆ ที่ความจริงแล้วเป็นสีน้ำเงิน-แดง เราเรียกคนที่เลือดไปหล่อเลี้ยงส่วนใบหน้าไม่เต็มที่ว่า หน้าเขียว แต่อังกฤษใช้ว่า blue เราเห็นฝนตั้งเค้ามาเขียวแต่อังกฤษใช้ว่า grey หรือ black ฉะนั้นจึงน่าเชื่อได้ว่า เขียว เป็นสีพื้น ๆ มากกว่าสีน้ำเงิน แม้แต่สีฟ้าเรายังเรียกสีเขียวดังวลีที่ว่าสุดหล้าฟ้า**เขียว** เป็นต้น ภาษานาวโฮ มีสีขาว แดง เหลือง และดำ แต่สีดำของเขามีสองอย่างคือ ดำ อย่างความมืด กับดำที่เป็นวัตถุอย่างถ่านหิน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบภาษาไทยเราก็มีทั้ง ดำและมืด แต่มืดเราไม่นับเป็นสี เนื่องจากสังคมมีความต้องการที่จะแยกสีให้ชัดเจนขึ้นโดยเฉพาะนักตกแต่งภายใน นักออกแบบเสื้อผ้า ผู้ผลิตเครื่องสำอาง ก็จะมีสีอื่น ๆ เพิ่มขึ้นอีก เช่น crimson สีแดงคล้ำ scarlet เป็นสีแดงสด อาจจะเป็นแดงเลือดนกในภาษาไทย ส่วนมากแล้วจะนำไปเปรียบเทียบกับสิ่งที่ปรากฏ เป็นสีอยู่ในสังคม เช่น สีปูนแห้ง สีตองอ่อน สีขี้ม้า สีมะกอก เป็นต้น อย่างไรก็ตาม **งานวิจัยของ** Berlin and Kay ยังเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันมากว่ามีความเชื่อได้เพียงไร แต่ก็เป็นงานวิจัยที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมได้ชัดเจน เพราะแม้ว่าสีประกายรุ้งที่เห็นกันอยู่เสมอ ๆ จะมีเจ็ดสีตามธรรมชาติแต่ในแต่ละวัฒนธรรมอาจจะไม่มีความจำเป็นต้องแยกถึงเจ็ดสีตามธรรมชาติ และนักจิตวิทยาต่างก็เชื่อว่ามิใช่ว่าคนที่พูดภาษาที่ไม่มีครบทั้งเจ็ดสีจะแยกความแตกต่างระหว่างสีไม่ได้ คนไทยที่เรียกสีน้ำเงินเป็นสีเขียว มิใช่ว่าเขาเห็นสีน้ำเงินเป็นสีเขียว แต่สีในอภิธานของเขามิได้แยกกันเอาไว้ สำหรับคนรุ่นใหม่ที่แยกสีน้ำเงินจากสีเขียว จะพบว่า สีฟ้ากับสีน้ำเงินนั้นต่างกันและต่างจากสีกรมท่าหรือสีขาบ "น้ำเงินแก่อมม่วง" ในภาษารัสเซียใช้ sinij สีน้ำเงิน และ goluboj "สีฟ้า" ถ้าจะพิจารณาแล้วก็คล้ายภาษาไทยที่แยกสีน้ำเงินออกจากสีฟ้า ซึ่งต่างจากภาษาอังกฤษซึ่งใช้ dark blue, blue และ light blue

สีในแต่ละภาษายังมีความหมายเชิงสัญลักษณ์และเกี่ยวพันกับวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน **ขาว** หมายถึง ความบริสุทธิ์ เจ้าสาวฝรั่งจะนิยมใส่ชุดขาวถ้าแต่งงานครั้งแรก ถ้าแต่งงานครั้งหลังจะใช้ชุดขาวไม่ได้ ในวัฒนธรรมไทย **ขาว** ก็แสดงถึงความบริสุทธิ์ แม่ชีคนถือศีลนิยมนุ่งขาวห่มขาว จนมีศัพท์ว่า **ชีปะขาว ดำ** เป็นสีไว้ทุกข์ ฝรั่งก็ใช้สีดำ คนไทยก็ใช้สีดำ

ในวัฒนธรรมตะวันตก **แดง** เป็นสีแห่งอันตรายหรือความโกรธ เครื่องหมายต่าง ๆ ที่บอกอันตรายจะใช้สีแดง ไฟจราจรให้หยุดก็ใช้สีแดง ในวัฒนธรรมตะวันออก **แดง** หมายถึงความกล้าหาญ ความเป็นใหญ่ ยิ่งถ้าเป็นวัฒนธรรมจีน **แดง** จะเป็นสีมงคล เมื่อมีการแต่งงานการเฉลิมฉลองจะใช้สีแดง สิ่งที่น่าสังเกตในความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมตะวันตกและวัฒนธรรมไทยโดยเฉพาะเรื่องสีแดงที่เกี่ยวข้องกับ red light district คือ ย่านที่มีซ่องโสเภณีจะมีการติดโคมไฟสีแดงไว้เป็นที่สังเกตเพื่อเตือนว่าอย่าเข้าไป แต่สมัยก่อนแถบสะพานถ่านใกล้ ๆ วัดสุทัศนเทพวรารามนั้นมีบ้านที่ห้อยโคมไฟสีเขียว จึงเป็นที่รู้จักกันว่า บ้านโคมเขียว ซึ่งเป็นการใช้โคมสีต่างกันแบบตรงกันข้าม ฝรั่งเมื่อโกรธมาก ๆ จะว่าหน้าเป็นสีม่วง แต่คนไทยว่า **ตาเขียว สีเขียว** ของฝรั่งหมายถึง อิจฉาริษยา แต่คนไทยหมายถึง โกรธ คำว่า green ของฝรั่งอาจจะหมายถึง **ดิบ** หรือ **หรือไม่ได้รับการฝึก** เช่น green apple 'แอปเปิ้ลดิบ' green recruit 'ทหารใหม่' แต่ตามความรู้สึกแล้วคนไทยคิดว่า **สีเขียว** เป็นสีแห่งความชุ่มชื้นอุดมสมบูรณ์ ในวัฒนธรรมตะวันตก **เหลือง** เป็นสีแห่งความขลาด ซึ่งอาจจะสัมพันธ์กับคำว่า chicken ซึ่งหมายความว่า คนขี้ขลาด ขี้กลัว เพราะไก่เมื่อออกจากไข่ใหม่ ๆ จะมีสีเหลืองอ่อน แต่คนไทยกลับว่า **ตาขาว** เมื่อหมายถึง ขี้ขลาด **เหลือง** ในวัฒนธรรมไทยหมายถึงพุทธศาสนา ในวัฒนธรรมตะวันตก สีน้ำเงิน หรือสีฟ้า ให้ความหมายหลายอย่าง เช่น blue blood หมายถึงเชื้อพระวงศ์ blue ribbon หมายถึง รางวัลชนะเลิศ ซึ่งเขาใช้โบว์สีน้ำเงินขณะที่เมืองไทยใช้โบว์แดง เมื่อมีความรู้สึกเศร้าก็ใช้ว่า the blues ปกติไฟจะสีแดงแต่ไฟในนรกจะสี blue ภาพยนตร์อนาจารจะเรียกว่า blue films หุ้นของบริษัทที่มีชื่อเสียงให้เงินปันผลดีราคาดีเสมอ ๆ จะเรียกว่า blue chip และเด็กผู้ชายเมื่อแรกเกิดมักจะแต่งตัวด้วยสีฟ้า แต่ถ้าเป็นผู้หญิงจะแต่งตัวด้วยสีชมพู สำหรับวัฒนธรรมไทยสีน้ำเงิน หมายถึงพระมหากษัตริย์ ก็เป็นการนำเอาวัฒนธรรมตะวันตกมาใช้ ปกติแล้วสีน้ำเงินไม่สู้จะมีบทบาทมากนักและสีฟ้าก็ไม่ได้มีความหมายอะไรเป็นพิเศษ แต่อย่างไรก็ตามจะเห็นว่าความสำคัญของสีในแต่ละวัฒนธรรมแตกต่างกันไปในเชิงสัญลักษณ์และการใช้ภาษา

การลำดับญาติ

การลำดับญาติเป็นลักษณะสากลทางภาษาและวัฒนธรรม เพราะเป็นลักษณะที่เกี่ยวข้องกับองค์กร สังคมบางระบบก็มีศัพท์ใช้มาก บางระบบก็มีศัพท์ใช้น้อย ขึ้นอยู่กับความใกล้ชิดซึ่งกันและกันระหว่างเครือญาติ แต่ละระบบก็มีลักษณะเน้นที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมทางเครือญาติ บางระบบถือว่าสายพ่อสำคัญ แต่บางระบบถือว่าสายแม่สำคัญ บางระบบก็ถือเรื่องเพศชายสำคัญกว่าเพศหญิง แต่บางระบบกลับถือว่าเพศหญิง

สำคัญกว่าเพศชาย บางระบบเน้นเรื่องอายุแก่สำคัญกว่าอายุอ่อน บางระบบก็ถือระดับหรือรุ่นสำคัญ บางระบบก็ถือว่าเลือดเนื้อเชื้อไขสายตรงสำคัญ แต่บางระบบก็ยอมใช้คำ ๆ เดียวกับคำที่ใช้ลำดับญาติ เรียกคนที่ไม่ใช่เลือดเนื้อเชื้อไขโดยตรง บางระบบจะแยกญาติที่มาจากการแต่งงานออกจากญาติทางสายเลือด และระบบการลำดับญาติในแต่ละสังคมและวัฒนธรรมและภาษาแตกต่างกันไปมาก

ในภาษาไทยถ้าหากเริ่มต้นจากตัวเราเอง ระดับเหนือจากเราก็มี พ่อ แม่ ลุง ป้า อา น้า จะพบว่าในภาษาไทยเน้นเพศ ขณะเดียวกันก็เน้นอายุแก่กว่าหรืออ่อนกว่าพ่อหรือแม่ยิ่งกว่านั้นยังเน้นว่าเป็นญาติทางพ่อหรือแม่ด้วย (ยกเว้นลุงกับป้า) เหนือจากพ่อก็มี ปู่ ย่า ตา ยาย ต่างเน้นเพศและญาติทางสายพ่อหรือแม่ ส่วนพี่น้องของปู่ ย่า ตา ยาย เราก็เรียกเช่นเดียวกับ ปู่ ย่า ตา ยาย เหนือจาก ปู่ ย่า ตา ยาย ก็มีทวด จะไม่เน้นเพศ แต่ถ้าต้องการจะเน้นก็นำคำ ปู่ ย่า ตา ยาย ไปขยาย ซึ่งก็นับว่าเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพเชิงภาษาเป็นอย่างยิ่ง ส่วนในระดับเดียวกับตัวเราเองก็มีพี่กับน้อง ไม่เน้นเพศแต่เน้นอายุ แต่มีแปลกอยู่ที่ว่าลูกของลุง ป้า ลูกของน้า ลูกของอา ก็เรียกว่า พี่ หรือ น้อง โดยไม่ยึดเอาสายเลือดโดยตรงเป็นสำคัญ เช่น ในภาษาอังกฤษที่มี sister กับ brother โดยยึดเพศเป็นสำคัญแต่อายุไม่สำคัญ ส่วนลูกของลุง ป้า ลูกของน้า ลูกของอา เป็น cousin ทั้งหมดไม่แยกอายุไม่แยกเพศ ต่ำลงไปจากตัวเราก็เป็นลูก แต่ว่าบรรดาลูกของพี่หรือน้องของเราซึ่งอยู่ในรุ่นเดียวกับลูกของเราแต่เราเรียกว่า หลาน ซึ่งนับแล้วเหมือนกับลูกของลูกเรา จะเห็นได้ว่าถ้าไม่ใช่สายตรงเราเลื่อนความสัมพันธ์ออกไปหนึ่งรุ่น สำหรับภาษาอังกฤษจะเน้นเพศของหลานที่ไม่ใช่สายตรงเป็น nephew สำหรับเพศชาย และ niece สำหรับเพศหญิง แต่ถ้าเป็นหลานสายตรงก็จะเป็น grandson กับ grandaughter สำหรับลูกของหลานสายตรงเราเรียกว่า เหลน ส่วนสายไม่ตรงก็ยังเรียกหลานอยู่อีกรุ่นหนึ่ง และลูกของเหลน บางคนก็เรียกว่า โหลน แต่ไม่มีปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน เราไม่มีระบบที่เรียกพ่อของทวด หรือลูกของโหลน สำหรับภาษาอังกฤษญาติรุ่นพ่อและแม่ถ้าเป็นชายเรียก uncle เป็นหญิงเรียก aunt โดยไม่ใส่ใจว่าเป็นญาติฝ่ายพ่อหรือแม่ ไม่ใส่ใจว่าอายุแก่หรืออ่อนกว่าพ่อหรือแม่ สำหรับปู่กับตา ก็เรียกเหมือนกันว่า grandfather ย่ากับยายก็เรียกเหมือนกันว่า grandmother โดยไม่คำนึงว่าเป็นญาติฝ่ายพ่อหรือแม่เช่นกัน จะเห็นได้ว่าระบบเครือญาติของฝรั่งหลวมกว่าของไทยมาก ทั้งนี้เพราะระบบสังคมของเขาไม่สนิทสนมใกล้ชิดกันอย่างของไทย ในสังคมไทยเรายังสามารถใช้คำว่า พี่ น้อง ลุง ป้า น้า ตา ยาย กับคนอื่นที่มิใช่ญาติได้ แต่ขอให้สังเกตว่า เราจะใช้ศัพท์ลำดับเครือญาติฝ่ายแม่มากกว่าฝ่ายพ่อ

Burling (1970: 21-27) ได้ศึกษาระบบเครือญาติของเผ่า Njamal อันเป็นชนพื้นเมืองของออสเตรเลียพบว่า ชนเผ่านี้มีวัฒนธรรมในการแต่งงานกับญาติดังนี้ ญาติผู้ชายสามารถแต่งงานกับลูกสาวของน้าชายหรือลุงทางฝ่ายแม่ หรือกับลูกสาวอาผู้หญิงหรือป้าผู้หญิงทางฝ่ายพ่อ และต้องเป็นคนที่อายุอ่อนกว่าผู้ชาย (เจ้าบ่าว) ซึ่งเขาจะเรียกญาติคนนี้ว่า njuba คือลูกผู้พี่หรือลูกผู้น้องในระบบลำดับญาติไทยหรือ cousin ในระบบลำดับญาติตามภาษาอังกฤษ แต่จะแต่งงานกับลูกสาวของน้าสาวหรือป้าทางฝ่ายแม่หรือลูกสาวของอาผู้ชายหรือลุงทางฝ่ายพ่อไม่ได้ แม้อายุญาติผู้หญิงคนนั้นซึ่งเขาเรียกว่า maraga จะอ่อนกว่าผู้ชายก็ตาม แม้จะเทียบกับระบบลำดับญาติไทยก็เป็นลูกผู้พี่หรือลูกผู้น้องหรือในระบบลำดับญาติภาษาอังกฤษเป็น cousin และถ้าเป็นลูกสาวของน้าสาวหรือป้าทางฝ่ายแม่หรือลูกสาวของอาผู้ชาย หรือลุงทางฝ่ายพ่อที่มีอายุมากกว่าผู้ชายซึ่งเขาจะเรียกญาติผู้หญิงคนนั้นว่า turda ก็จะแต่งงานด้วยไม่ได้เช่นเดียวกัน จะเห็นได้ว่าสังคมเผ่าพื้นเมืองของออสเตรเลียยึดถือความเป็นครึ่งของญาติ (moiety) เป็นสำคัญ ส่วนจะเป็นญาติฝ่ายพ่อหรือแม่นั้นไม่สำคัญเลย นั่นก็คือลูกสาวของญาติผู้ชายของพ่อแต่งงานด้วยไม่ได้ ขณะเดียวกันลูกสาวของญาติผู้หญิงของแม่ก็แต่งงานด้วยไม่ได้ เพราะจะทำให้ความเป็นครึ่งหายไป

Wardhaugh (1986: 222) ให้ข้อสังเกตว่า เมื่อระบบสังคมของรัสเซียเปลี่ยนไป การลำดับญาติก็เปลี่ยนไปด้วย เมื่อก่อนนี้คำว่า shurin ใช้เรียกน้องชายหรือพี่ชายของภรรยา (คือน้องเมียหรือพี่เมีย) และ nevestka ใช้เรียกภรรยาของน้องชายหรือพี่ชาย (น้องสะใภ้หรือพี่สะใภ้) แต่ปัจจุบันคำสองคำนี้เลิกใช้แล้วแต่มาเรียกว่า brat zheny น้องเมียหรือพี่เมีย และ zheny brata เมียของน้องหรือเมียของพี่ แทนคำว่า yatrov หมายถึง ภรรยาของน้องชายหรือภรรยาของพี่ชายของสามี (น้องสะใภ้หรือพี่สะใภ้ของสามี) ไม่มีใครใช้ และ svoyak ซึ่งเมื่อก่อนหมายเฉพาะสามีของน้องสาวหรือสามีของพี่สาวของภรรยา (น้องเขยหรือพี่เขยของภรรยา) เท่านั้น แต่ปัจจุบันหมายถึงน้องเขยหรือพี่เขยทางสามีหรือภรรยาก็ได้

อาหาร

อาหารถือว่าเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งเพราะวิธีการทำอาหารของแต่ละชาติแต่ละภาษาไม่เหมือนกัน เช่น roast อาจจะตรงกับภาษาไทยว่า ปิ้ง ย่าง อบ เพราะในภาษาอังกฤษหมายถึงการเอาไฟไปใส่ไว้ข้างใต้แล้วทำให้อาหารสุกโดยที่อาหารนั้นจะอยู่ในที่เปิดเผยหรืออยู่ในเตาที่ความร้อนหนีไปได้หรือไม่ ไม่สำคัญ แต่ในภาษาไทยถ้าความร้อนหนีไปไม่ได้เรียกว่า อบ ส่วน ปิ้ง และ ย่าง ต่างกันตามชนิดของอาหาร ถ้าเป็นของแบน ๆ หรือของเล็ก ๆ ก็ปิ้ง เช่น กล้วยปิ้ง ลูกชิ้นปิ้ง เนื้อปิ้ง แต่ถ้าเป็นชิ้นใหญ่ ๆ ก้อนใหญ่ ๆ ก็เรียกว่าย่าง

เช่น เนื้อย่าง ปลาย่าง หมูย่าง ไก่ย่าง เป็นต้น ภาษาอังกฤษมีคำว่า broil หมายถึง การทำอาหารให้สุกโดยมีไฟอยู่ข้างบนเอาเนื้อไว้ข้างล่าง แต่การทำอาหารให้สุกแบบนี้ในวัฒนธรรมไทยไม่มี จึงไม่มีคำไทยใช้ คำว่า ย่าง ของไทยบางครั้งก็คาบเกี่ยวกับคำว่า smoked ในภาษาอังกฤษคือการย่างแบบรมควัน fry ในภาษาอังกฤษอาจตรงกับทอดหรือผัดในภาษาไทย เนื่องจากวัฒนธรรมตะวันตกมักจะทอดโดยไม่เอาตะหลิวคนไปคนมาปล่อยทิ้งไว้ให้สุก เมื่ออาหารจีนอาหารไทยไปแพร่หลายในอเมริกาจึงเกิดคำใหม่ขึ้นในภาษาอังกฤษว่า stir fry ซึ่งตรงกับผัดของเรา คำว่า ผัด ยังใกล้เคียงกับคำว่า คั่ว เพราะผัดใส่น้ำมัน ส่วนคั่วไม่ใส่น้ำมัน ซึ่งภาษาอังกฤษไม่มีคำนี้ แต่จะใช้ว่า roast แทน การเผาอย่าง กุ้งเผา หอยเผา ปลาเผา ก็ไม่ปรากฏในวัฒนธรรมการกินของชาวตะวันตก แต่ถ้าหากจำเป็นต้องหาคำมาใช้ก็ต้องใช้ roast อีกเหมือนกัน

ในวัฒนธรรมตะวันตกกินอาหารด้วยมีดและช่อม ไม่รู้จักคำว่า เปิบ อย่างในภาษาไทย และจะหาคำที่มีความหมายสมบูรณ์ครบถ้วนเหมือนคำว่า เปิบ ไม่ได้ อาจต้องอธิบายว่า to use the five fingers in raising rice to the mouth.

การวัด

การวัดเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและสัมพันธ์กับภาษาด้วย วัฒนธรรมไทยถือว่าเท้าเป็นของต่ำจะไม่นำมาใช้เป็นมาตรวัดอย่างเด็ดขาด เรามี องคุลี นิ้ว เกรียก คืบ กำมา ศอกตูม ศอกกำ ศอก วา เส้น โยชน์ ซึ่งเป็นการวัดอันเกิดจาก นิ้ว มือ แขน ช่วงของสองแขน และลำตัวเป็นต้น แต่ฝรั่งมี inch ซึ่งใช้นิ้ว แต่ foot กลับใช้เท้าซึ่งจะเป็นไปไม่ได้ในวัฒนธรรมไทย

วจีวิภาค

ลักษณะทางวจีวิภาคที่เกี่ยวข้องระหว่างภาษาความคิดและวัฒนธรรมที่น่าจะนำมาพิจารณา ควรจะได้แก่ สรรพนาม กริยา และกาล ทั้งนี้เพราะสรรพนามที่ใช้ในแต่ละภาษาอาจจะแสดงลักษณะชนชั้น การรวมตัวผู้พูดไว้ในกลุ่มด้วย หรือการไม่รวมตัวผู้พูดไว้ในกลุ่มจะปรากฏแตกต่างกันไปในแต่ละภาษา กริยาส่วนมากถูกกำหนดด้วยผู้กระทำ แต่บางภาษาหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ ความคิดในเรื่องเวลาในแต่ละภาษาก็แตกต่างกันไป

สรรพนาม

ในภาษาไทยอันเป็นเมืองพุทธศาสนา คำว่า ข้าพระพุทธเจ้า อันเป็นบุรุษที่หนึ่งที่ใช้กับเจ้านายชั้นสูงหรือพระเจ้าแผ่นดินนั้นย่อมสะท้อนให้เห็นได้ชัดว่าเป็นสรรพนามที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทางศาสนา คำว่า ผม ที่ผู้ชายใช้เป็นสรรพนามบุรุษที่หนึ่งก็เช่นเดียวกัน คนไทยถือว่า ผม เป็นส่วนที่สูงสุดของร่างกาย เมื่อจะแทนตัวให้สุภาพจึงใช้ว่า ผม และเมื่อ

พูดถึงบุรุษที่สองจะใช้ว่า ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ใต้ฝ่าละอองพระบาท ใต้ฝ่าพระบาท สำหรับเจ้านายตามลำดับลงมา และใต้เท้าสำหรับผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ จะแสดงให้เห็นลักษณะของสังคมที่ผู้พูดยกย่องให้เกียรติบุรุษที่สองในลักษณะของสังคมที่ยังยกย่องนับถือเจ้านาย ขอให้สังเกตระบบสรรพนามในภาษาไทยดังนี้

บุรุษที่หนึ่ง	บุรุษที่สอง	บุรุษที่สาม
ข้าพระพุทธเจ้า	ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท	พระองค์ท่าน
เกล้ากระหม่อม	ใต้ฝ่าละอองพระบาท	พระองค์
กระหม่อม	ฝ่าพระบาท	ท่าน
เกล้ากระผม	ใต้เท้า	ท่าน
กระผม	ฯพณฯ	ท่าน
ข้าพเจ้า	ท่าน	ท่าน
อาตมา	โยม	พระคุณเจ้า
ผม	คุณ	เขา
ดิฉัน	คุณ	เขา
ฉัน	เธอ	เขา
เรียม	น้อง	นาง
ข้า	สู แก เอ็ง	เขา มัน
คำลำดับญาติ (เช่น พี่ ลูก ฯลฯ)	คำลำดับญาติ	คำลำดับญาติ
กัน	นาย	มัน
อั๊ว	ลื้อ	มัน
กู	มึง	มัน

Burling (1970: 14-17) ได้ทำการศึกษาระบบสรรพนามของภาษาปะหล่อง (Palaung) พูดในประเทศพม่ามีลักษณะที่พอสรุปได้ดังนี้

บุรุษที่	คนเดียว	สองคน	มากกว่าสองคน
1	ɔ	ar (ผมและคุณ)	ɛ (ผม,คุณ,และเขา)
		yar (ผมและเขา)	yɛ (ผม และคนอื่นแต่ไม่ใช่คุณ)
2	mi	par (คุณและคนอื่นอีกคน)	pɛ (คุณและคนอื่น)
3	ʌn (เขาผู้ชายหรือผู้หญิง)	gar (เขาและคนอื่นแต่ไม่ใช่คุณ)	gɛ (เขาและคนอื่นแต่ไม่ใช่คุณ)

ถ้าหากพิจารณาระบบวจีวิภาคของภาษาปะหล่องจะพบว่า ar หมายถึง "สองคน" ɛ หมายถึง "มากกว่าสอง" y- หมายถึง "รวมผู้พูดด้วย" p- หมายถึง "ผู้พูดไม่ร่วมด้วย" และ g- หมายถึง "ผู้ฟังไม่รวมด้วย" จะเห็นได้ว่าลักษณะสรรพนามของภาษาปะหล่อง มีความสมดุลและให้ลักษณะครอบคลุมดีมาก

Jones (161: 18) ได้ทำการศึกษาภาษากะเหรี่ยงและได้สรุปลักษณะของสรรพนามไว้ดังนี้

	1sg.	1pl.	2sg.	2pl.	3sg.	(3pl.)
ตัวหลัก	jɛ́	wɛ́	nɛ́	θúwɛ́		
ประธาน/ เจ้าขอเจ้าของ	je? je?	pe?	ne?	θú	ป. ʔeʔwɛ́~θá	
					จ. ʔeʔ	
กรรม	ja		na	θý	ʔɔ	

ภาษากะเหรี่ยงมีรูปสรรพนามแตกต่างกันระหว่างสรรพนามเดียวกันเมื่อทำหน้าที่ต่างกัน เช่นเดียวกันภาษาอังกฤษเมื่อเป็นประธานใช้ I แต่เมื่อเป็นกรรมหรือตามบุรพบทต้องใช้ me แต่ภาษากะเหรี่ยงมิใช่ต่างกันสองลักษณะอย่างภาษาอังกฤษแต่ว่าต่างกันถึงสามลักษณะคือ เมื่อเป็นกรรมใช้รูปหนึ่ง คือ ja ฉันเมื่อเป็นกรรม je? ฉันเมื่อเป็นประธานหรือของฉัน และ jɛ́ ฉันเมื่อทำหน้าที่เป็นตัวหลักของประโยค (topic)[1]

จะเห็นได้ว่าลักษณะระบบสรรพนามของแต่ละภาษาแตกต่างกันไป และเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของแต่ละภาษาในการนำสรรพนามมาใช้ด้วย

กริยา

ในภาษาอังกฤษจะแบ่งแยกชัดเจนระหว่างกรรตุวาจก (active voice) และกรรมวาจก (passive voice) เพราะต้องการจะแยกกันให้ชัดเจนว่าประธานของประโยคเป็นผู้กระทำ

(1) His mother bought the book.

(2) The book was bought by his mother

จะเห็นได้ว่าในภาษาไทยจะมีลักษณะทางวัฒนธรรมแตกต่างออกไปเพราะ

(3) คุณแม่ของเขาซื้อหนังสือเล่มนั้น

(4) *หนังสือเล่มนั้นถูกคุณแม่ของเขาซื้อ

(4) จะเป็นประโยคที่ไม่ถูกต้อง เพราะในวัฒนธรรมไทยเฉพาะสิ่งที่ไม่ดีเท่านั้นจึงจะปรากฏในรูปของกรรมวาจกได้ เช่น

(5) เขาถูกแม่ดุ

(6) บ้านของเขาถูก (คนร้าย) งัด

ฉะนั้นกริยาคำใดที่ไม่มีความหมายในเชิงไม่ดีจะทำเป็นกรรมวาจกไม่ได้ แต่เนื่องจากบางครั้งก็มีความจำเป็นจะต้องกล่าวถึง ก็จะใช้โดยไม่มีคำว่า **ถูก** เช่น

(7) เก้าอี้หัก

(8) โรงรถพัง

(9) หนังสือเล่มนั้นเขียนดี

(10) ถนนสายนี้เพิ่งตัดใหม่

(11) บ้านของเขาไฟไหม้

จะเห็นได้ว่า (7)-(10) เป็นประโยคในลักษณะของกรรมวาจกทั้งสิ้น แต่ไม่มีคำว่า ถูก ทั้ง ๆ ที่เอากรรมของประโยคเดิมขึ้นมาเป็นประธานทั้งสิ้น ส่วน (11) นั้นเป็นประโยคที่มาจาก

(12) ไฟไหม้บ้านของเขา

โดยนำเอากรรมขึ้นมาเป็นตัวหลัก (topic) ย้ายมาอยู่ต้นประโยค และขณะเดียวกัน (11) อาจจะใช้เป็น

(13) บ้านของเขาถูกไฟไหม้ก็ได้ เพราะมีความหมายไปในทางที่ไม่ดี ลักษณะของกริยาดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวพันกับวัฒนธรรมของไทยที่จะใช้ ถูก กับเหตุการณ์ที่ไม่พึงปรารถนาเท่านั้น

Hoijer (1951 : 111-120) ได้ทำการศึกษาภาษานาวาโฮพบว่า ควรแบ่งกริยาของภาษานาวาโฮออกเป็นสองชนิด คือ กริยากัมมันต์ และกริยาสภาพ กริยากัมมันต์เป็นกริยาที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ การกระทำและการเคลื่อนไหว ส่วนกริยาสภาพ แสดงสภาวะหรือลักษณะต่างโดยปราศจากการเคลื่อนไหว เช่น ผอม สูง ขาว Hoijer พบว่า ภาษานาวาโฮสามารถกล่าวถึงการเคลื่อนไหวได้อย่างละเอียดลออว่า เป็นการเคลื่อนไหวของสิ่งเดียว สองสิ่ง หรือหลายสิ่ง ยิ่งกว่านั้นยังสามารถแยกแยะการเคลื่อนไหวของของที่มีรูปร่างต่างกันหรือจัดจำแนกต่างกันในปริภูมิ (space) การที่อินเดียนแดงเผ่านาวาโฮสามารถผันกริยาเพื่อแสดงลักษณะเคลื่อนไหวได้มากลักษณะก็เพราะเผ่านาวาโฮเป็นเผ่าที่จรจัดท่องเที่ยวจากย่านหนึ่งไปอีกย่านหนึ่ง แม้แต่ความเชื่อปรัมปราหรือตำนานของชนเผ่านี้ก็ย้ำว่า พระผู้เป็นเจ้าของพวกเขาเคลื่อนไหว

ย้ายที่อยู่เสมอ ฉะนั้นจึงมีกริยาและการผันกริยาให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว

กาล

ปกติแล้วมักจะเชื่อกันว่ากาลมี อดีต ปัจจุบัน และอนาคต โดยนำมิติทางเวลามาเทียบกับปริภูมิสิ่งใดที่อยู่ข้างต้นหรือก่อนก็เป็นอดีต สิ่งที่กำลังเกิดขึ้นเป็นปัจจุบัน และสิ่งที่จะตามมาก็เป็นอนาคต แม้แต่ในภาษาอังกฤษเองกาลก็มีเฉพาะอดีต (past) และปัจจุบัน (present) ที่สามารถแสดงได้ด้วยการผันกริยา ส่วนอนาคตจะต้องมีการใช้กริยานุเคราะห์ คือ will หรือ shall เข้ามาช่วยไม่มีการผัน ถ้าหากต้องการกล่าวถึงเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นจะต้องใช้ be...ing มาช่วย หรือถ้าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดต่อเนื่องกันตั้งแต่ในอดีตมาจนปัจจุบันจะต้องใช้ have...en มาช่วย แต่ถ้าหากหันมาดูภาษาไทยจะพบว่าภาษาไทยมิได้มีความคิดแนวเดียวกับภาษาอังกฤษ บางอย่างอาจจะคล้ายกันเช่น อนาคตกาลเราใช้ **จะ** ช่วย เหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นเราใช้ **กำลัง** (อยู่) ช่วย เหตุการณ์ที่เสร็จสิ้นแล้ว เราใช้ **แล้ว** ตามในส่วนท้ายของประโยค แต่บางทีเราก็ไม่มีอะไรบอกเลยว่าเป็นอดีตหรือเปล่า เช่น

(14) เขา**มา**ที่นี่หรือเปล่า

(15) **มา**

มาใน (14) และ (15) ต่างก็หมายถึงเหตุการณ์ในอดีตสำหรับภาษาอังกฤษแต่ในภาษาไทยเราไม่คำนึงว่าเป็นสิ่งสำคัญเพราะจุดเน้นอยู่ที่ **การกระทำ** มิใช่อยู่ที่ **กาล** จึงไม่มีส่วนใดที่จะต้องบอกเวลา ยิ่งกว่านั้นเราอาจจะพบประโยค

(16) เขากำลังจะมาแล้ว รอเดี๋ยว

เราเข้าใจประโยคนี้ได้ดีว่าไม่เกี่ยวกับอดีตกาล แม้ว่าจะมีคำว่า **แล้ว** และขณะเดียวกันก็ไม่ใช่เหตุการณ์ที่กำลังดำเนินอยู่แม้จะมีคำว่า **กำลัง** แต่ว่าเป็นเหตุการณ์ที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้นี้ ใกล้กว่า (17) เสียอีก

(17) เขากำลังจะมา

จะเห็นได้ว่าการบอกกาลในแต่ละภาษาแตกต่างกันไปสุดแต่ความคิดที่เกี่ยวข้องกับเวลาของแต่ละภาษาอย่างหนึ่งและวัฒนธรรมอีกอย่างหนึ่ง เป็นที่รู้กันว่าความตรงต่อเวลาก็ดี การรักษาเวลาก็ดี คนไทยไม่สู้จะเคร่งครัดนัก ฉะนั้นภาษาที่ใช้จะสะท้อนลักษณะดังกล่าว ดังเห็นได้จาก (16) ที่นำกริยานุเคราะห์ของหลายกาลมาไว้รวมกันเพื่อบอกอนาคตอันใกล้ แต่ก็หาได้ชี้เฉพาะลงไปไม่ ถ้าหากเอาแต่ละคำมาจำแนกโดยยึดวัฒนธรรมตะวันตกแล้วจะพบว่า เป็นลักษณะที่เป็นไปไม่ได้เด็ดขาดที่ประโยคเดียวมีทั้ง อดีต อนาคต และ

เหตุการณ์ที่กำลังเป็นอยู่พร้อมกันแต่เรากลับหมายถึงอนาคตอันใกล้นี้

Whorf (1938 : 275-286) ศึกษาภาษาโฮปิ (Hopi) อันเป็นภาษาอินเดียนแดงเผ่าหนึ่งในตะวันออกเฉียงเหนือของรัฐอะริโซนา (Arizona) พบว่า ไม่มีกาลแบบ อดีต ปัจจุบัน และอนาคต แต่ปรากฏในลักษณะเล่าความ (reportive) กริยาไม่เติมปัจจัยลักษณะคาดคะเน (expective) จะใช้ปัจจัย -ni และลักษณะให้ความจริง (nomic) จะใช้ปัจจัย -ŋʷi แต่อย่างไรก็ตาม ภาษาโฮปิก็สามารถแสดง อดีต ปัจจุบัน อนาคต ได้เช่นเดียวกับภาษาอื่น ๆ ในโลก

วากยสัมพันธ์

ลักษณะทางวากยสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของแต่ละภาษานั้น แตกต่างกันไปมาก เช่น การชี้เฉพาะ ลักษณนาม ลิงค์ และโครงสร้างของประโยค

การชี้เฉพาะ

ภาษาอังกฤษจะใช้ the เป็นตัวชี้เฉพาะว่าสิ่งที่พูดถึงนั้นได้เคยกล่าวมาแล้วเป็นสิ่งเดียวในโลกเป็นสิ่งที่มีค่าควรแก่การกล่าวถึงซึ่งมีลักษณะการใช้ในประโยคอีกหลายอย่าง ซึ่งบางครั้งก็เทียบได้กับ this หรือ that แต่บางครั้งก็เทียบไม่ได้ เมื่อมีการแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย ผู้แปลมักจะข้ามหรือตัดคำว่า the ออกโดยไม่แปล แต่ถ้าจำเป็นก็ใช้คำอธิบายยืดยาวให้เห็นชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามจะเห็นว่าภาษาอังกฤษต้องการจะชี้ออกมาให้เห็นเฉพาะลงไปว่าคำใดชี้เฉพาะ เช่น

(18) The man is here.

(19) A man is here.

(18) หมายถึงคนที่เราได้พูดถึงแล้ว หรือคนที่เราต้องการมาแล้ว ส่วน (19) นั้นใครก็ได้รู้แต่เป็นผู้ชายมาอยู่ที่นี่ จะเห็นได้ว่าในวัฒนธรรมตะวันตกการกำหนดชี้เฉพาะมีความสำคัญจึงสะท้อนออกมาทางภาษา และสำหรับวัฒนธรรมไทยการกำหนดชี้เฉพาะอาจจะไม่สำคัญมากนัก แม้แต่เวลานัดซึ่งควรจะกำหนดชี้เฉพาะและเคร่งครัด เรายังไม่เคร่งครัดเลย

ลักษณนาม

ลักษณนามเป็นหน่วยทางไวยากรณ์ที่ปรากฏกับภาษาทางเอเชียเป็นส่วนมาก และการรวมกลุ่มของบางอย่างให้ใช้ลักษณนามเดียวกันก็ไม่สู้จะมีเหตุผลนัก เช่น เล่ม ใช้กับ สมุดหนังสือ มีด ดาบ หอก เข็ม เกวียน และเทียน ที่จะมองในลักษณะของของมีคมก็ได้เพียงมีด ดาบ หอก เข็ม ส่วน สมุด หนังสือ เกวียน และเทียน ไม่ใช่ของมีคมเลย จึงเป็นการยากที่หาเหตุผลและที่มาของลักษณนามของเกวียนน่าจะเหมือนกับรถอย่างในภาษากะเหรี่ยง รถ ไถ เกวียน มีลักษณนามเหมือนกัน คือ shó แต่ขณะเดียวกัน ปืน คำฟ้องศาล และอะไรที่

เป็นคู่ก็มีลักษณนามว่า shó เหมือนกัน แต่ถ้าหากเทียบกับภาษาขมุ ลักษณนาม เล่ม จะรวมถึงวัตถุหรือสิ่งของที่มีลักษณะเรียวยาว เช่น นิ้ว เสียม เข็ม และเรือ ด้วย ส่วนในภาษาอังกฤษนั้นใช้ลักษณนามกับนามที่นับไม่ได้ และจะใช้เมื่อต้องการจะนับนามที่นับไม่ได้หรือของที่อยู่เป็นกลุ่ม เป็นพวง เป็นหวี จึงเติมลักษณนามเข้าไป เช่น loaf of bread, pane of glass, cake of soap, cup of tea, bag of flour, glass of milk, bunch of banana เป็นต้น จะเห็นได้ว่านามส่วนมากในภาษาไทยจะต้องมีลักษณนามประจำของคำนั้นเอง บางทีคำนามนั้นเองก็เป็นลักษณนามให้ตัวของมันเองด้วย เช่น มือสองมือ เมืองหลายเมือง เป็นต้น การใช้ลักษณนามเป็นการสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและความคิดและขณะเดียวกันความคิดที่ออกมาเป็นภาษาก็สะท้อนความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมด้วย เป็นต้นว่า ช้างเป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมือง ยิ่งเป็นช้างเผือกนั้นต้องเป็นช้างของพระเจ้าแผ่นดินจึงจะเรียกว่า ตัว ไม่ได้ ต้องเรียกว่า เชือก แทน

ลิงค์

ภาษาไทยโดยทั่วไปแล้วไม่แบ่งแยกเพศ อาจจะมีคำว่า ชาย หญิง ผู้ เมีย นาย และนาง เท่านั้นที่แยกเพศ ส่วนคำอื่นก็ยืมมาจากบาลีสันกฤตบ้าง เช่น กินนร-กินรี บุตร-บุตรี ราชา-ราชินี เศรษฐี-เศรษฐีนี ผิดกับภาษาอังกฤษที่มี actor-actress, bachelor-spinster, boy-girl, cock-hen, emperor-empress, gentleman-lady, horse-mare, king-queen, man-woman, master-mistress, waiter-waitress, widower-widow เป็นต้น ภาษาเยอรมันแบ่งเป็น 3 เพศ คือ ปุงลิงค์ (เพศชาย) อิตถีลิงค์ (เพศหญิง) และนปุงสกลิงค์ (ไม่เป็นเพศชายหรือหญิง) เช่น der Stein หิน อัญมณี เป็นปุงลิงค์ die Bagage กระเป๋าเดินทาง เป็นอิตถีลิงค์ และ das Buch หนังสือ เป็นนปุงสกลิงค์ ขณะที่ภาษาฝรั่งเศสมีฝรั่งมีสองเพศคือ ปุงลิงค์กับอิตถีลิงค์ เช่น le livre หนังสือเป็นปุงลิงค์ la pierre หินเป็นอิตถีลิงค์ จะเห็นได้ว่า ลิงค์ ในภาษาเยอรมันและภาษาฝรั่งเศสก็ไม่ตรงกัน คำว่า die Sonne พระอาทิตย์ ในภาษาเยอรมันเป็นอิตถีลิงค์ le soleil พระอาทิตย์ ในภาษาฝรั่งเศสเป็นปุงลิงค์ ādityá พระอาทิตย์ในภาษาสันสกฤตเป็นปุงลิงค์เช่นเดียวกับภาษาฝรั่งเศส จะเห็นได้ว่าแม้จะเป็นภาษาตระกูลอินโด - ยุโรปด้วยกัน ยังกำหนดลิงค์ของสิ่งเดียวกันเป็นคนละเพศได้ การที่เข้าใจตามสหัชญาน (intuition) หรือคาดคะเนเอาเองว่า การมีลักษณะเข้มแข็งควรจะเป็นเพศชาย ก็หาได้เป็นไปไม่อย่างคำว่า พระอาทิตย์ ในภาษาเยอรมัน เป็นต้น ฉะนั้น ภาษาแต่ละภาษาย่อมมีลักษณะทางลิงค์เฉพาะตัว บางคำอาจจะมีลิงค์เดียวกันแต่บางคำก็แตกต่างกันไป นับว่าเป็นการดีแล้วที่ภาษาไทยไม่มีลิงค์เพราะจะทำให้การเรียนภาษาไทยง่ายขึ้น

โครงสร้างของประโยค

Hoijer (1951: 111-120) พบว่า โครงสร้างประโยคของภาษาตระกูลอินโด-ยุโรป มักจะเป็นลักษณะ ผู้กระทำ-การกระทำ (actor-action) แต่ในภาษานาวาโฮจะมีโครงสร้างในลักษณะที่ว่า คนมีความสัมพันธ์กับการกระทำ แทนที่จะเป็นสาเหตุหรือต้นตอของการกระทำ การเคลื่อนไหวและการกระทำต่าง ๆ เป็นทายกรรมอันเป็นผลเนื่องมาจากกรรม หาใช่เนื่องมาจากประธานของประโยคไม่ Kluckhohn and Leighton (1948: 227-228) กล่าวว่า ชนเผ่านาวาโฮไม่เสาะแสวงจะควบคุมธรรมชาติหรือไม่มีความปรารถนาที่จะทำเช่นนั้น ส่วนใหญ่แล้วต้องการเพียงพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อธรรมชาติด้วยการร้องเพลงและพิธีกรรม การที่ไม่ต้องการมีอำนาจเหนือธรรมชาติ จึงสะท้อนออกมาในทางปฏิบัติในโครงการสร้างของภาษาซึ่งไม่ต้องการจะพูดว่าประธานเป็นผู้ที่กระทำการต่อกรรม

การใช้ภาษา

คนไทยเป็นชาติที่ทั่วโลกยอมรับว่า มีวัฒนธรรมประเพณีที่แสดงความสุภาพอ่อนโยนและลักษณะดังกล่าวก็ปรากฏออกมาทางภาษา เช่น ครับ ครับผม กระหม่อม พะย่ะค่ะ คะ ค่ะ เพคะ สุดแต่จะกรุณา ขอประทานโทษ ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ ฯลฯ การที่คำไทยมีราชาศัพท์ใช้สำหรับเจ้านายนั้นมิใช่เป็นการส่อให้เห็นลักษณะชนชั้นของสังคม แต่เป็นการแสดงความเคารพต่อบุคคลที่ควรเคารพออกมาทางภาษา

คนญี่ปุ่นก็ได้ชื่อว่าเป็นชนชาติที่มีความสุภาพมาก และลักษณะดังกล่าวก็แสดงออกมาทางภาษาเช่นเดียวกันกับภาษาไทยเหมือนกัน เป็นต้นว่าเมื่อกล่าวถึงภรรยาคนอื่นใช้ว่า okusan แต่เมื่อกล่าวถึงภรรยาตนเองใช้ว่า kanai เป็นการให้เกียรติภรรยาคนอื่นมากกว่าภรรยาตนเอง คำว่าเขียนโดยทั่วไปใช้ kakimasu แต่เมื่อใช้กับคนที่ไม่สนิทสนม ผู้ที่มีอาวุโสกว่า เพื่อเป็นการยกย่อง ใช้ว่า o kaki ni narimasu แต่เมื่อกล่าวถึงผู้พูดเองเขียนเพื่อเป็นการถ่อมตัว ใช้ว่า o kaki shimasu เป็นต้น จะเห็นได้ว่าความสุภาพอ่อนน้อม ถ่อมตน ก็แสดงออกได้ทางภาษา

สรุป

สมมติฐานของ Sapir-Whorf เชื่อว่าภาษากำหนดความคิด ต่อมานักมนุษยวิทยาและนักภาษาศาสตร์ต่างก็ตั้งข้อสังเกตและมีข้อสงสัยว่าสมมติฐานดังกล่าวเป็นไปได้หรือไม่ คนที่เห็นด้วยก็มีมาก คนที่ไม่เห็นด้วยก็มีไม่น้อย ปัจจุบันเชื่อกันว่าภาษาก็มีส่วนกำหนดความคิด และขณะเดียวกันความคิดก็มีส่วนกำหนดภาษา

ปราชญ์ยอมรับกันว่าภาษากับวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นอน และลักษณะที่วัฒนธรรมสามารถสะท้อนให้เห็นได้ผ่านทางภาษานั้นเกี่ยวข้องกับ ความเชื่อ อภิธาน วจีวิภาค วากยสัมพันธ์ และการใช้ภาษา

เชิงอรรถ

[1] คำว่า ตัวหลัก (topic) ของประโยคนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นประธานเสมอไป ขอให้สังเกตประโยคต่อไปนี้

ก. **ผม** ไม่สูบบุหรี่ (ผมเป็นตัวหลักและเป็นประธาน)

ข. **บุหรี่** ผมไม่สูบ (บุหรี่เป็นตัวหลักและเป็นกรรม)

ค. **เขา** ปากพล่อย (เขาเป็นตัวหลักและขยาย **ปาก** ซึ่งเป็นประธาน)

จะเห็นได้ว่าตัวหลักของประโยคในภาษาไทยก็คือคำที่นำมาเรียงไว้ต้นประโยค แม้ว่าหน้าที่ที่แท้จริงของมันอาจจะไม่ใช่ประธานก็ได้ แต่ผู้พูดต้องการย้ำหรือเน้นสิ่งที่พูดถึง

แบบฝึกหัด

1. จงยกตัวอย่างภาษาไทยที่แสดงให้เห็นว่าภาษากำหนดความคิด
2. จงอภิปรายพร้อมตัวอย่างจากภาษาใดก็ได้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าความคิดก็กำหนดภาษาได้
3. เปรียบเทียบคำว่า ข้น ในภาษาไทยกับภาษาอังกฤษว่าแตกต่างกันอย่างไร
4. จงหาเหตุผลเพื่อสนับสนุนว่าภาษาที่สามารถแสดง ทวิพจน์ ได้ ย่อมมีภาษีใน การแสดงออกทางภาษาได้ดีกว่าภาษาที่ไม่มีทวิพจน์
5. การที่ชาวบ้านมีความเชื่อในโชคลาง ภูตผีปีศาจ คนในเมืองอาจจะคิดว่าเป็นสิ่งเหลวไหล ท่านคิดว่าในแง่ของวัฒนธรรมแล้ววัฒนธรรมประเพณีของชาวบ้านด้อยกว่า วัฒนธรรมของคนในเมืองหรือไม่ อย่างไร จงให้เหตุผลประกอบคำวิจารณ์
6. ถ้าเราเชื่อว่าความเชื่อก็ดี ศาสนาก็ดีเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ให้หาคำตอบในภาษาไทยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมเชิงศาสนา และความเชื่อมาเป็นตัวอย่าง
7. ปกติแล้วผู้ชายรู้จักสีน้อยกว่าผู้หญิง ให้นักศึกษาชายและหญิงบอกชื่อสีที่ตนรู้จักเพื่อเปรียบเทียบกันว่าเป็นจริงดังคำกล่าวที่ว่าหรือไม่
8. ครั้งหลังสุดท่านได้ยินชื่อสีแปลก ๆ มาว่าอย่างไร ท่านได้ยินมาจากไหน ใครเป็นผู้ใช้ศัพท์คำนั้นและเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อมใด
9. จงเปรียบเทียบระบบลำดับญาติในภาษาอังกฤษและภาษาไทย และชี้ให้เห็นความแตกต่างที่เด่นชัด
10. นักศึกษาที่มีพื้นเพการใช้ภาษาอื่นเช่น ภาษาจีนก็ดี ภาษาเขมรก็ดี หรือ ภาษาชาวเขาก็ดี จงบอกว่าในภาษาดังกล่าวมีระบบการลำดับญาติอย่างไร
11. ในภาษาไทย คำว่า หลาน ลูก พี่ น้อง ลุง ป้า น้า ตา และยาย ใช้กับคนที่ไม่ใช่ญาติได้ เพราะเหตุใด คำว่า ปู่ มีโอกาสใช้กับผู้ที่ไม่ใช่ญาติบ้างหรือไม่ ด้วยเหตุผลอย่างไร
12. การลำดับญาติในสังคมไทย เพศ กับอาวุโสควรถืออะไรเป็นสำคัญ
13. จงแยกให้เห็นความแตกต่างระหว่าง หุง กับ นึ่งในภาษาไทย
14. คำว่า เกลือก กับ ผัด ในภาษาไทยนั้นท่านเข้าใจว่าต่างกันในการทำอาหารอย่างไร
15. สรรพนามใดอีกบ้างที่ท่านใช้ แต่ไม่ปรากฏในตารางสรรพนามที่ปรากฏในหน้า 302
16. จงวิเคราะห์ว่า กริยา เช่น interest, bore, worry ในภาษาอังกฤษ มีลักษณะทางภาษาที่แตกต่างจากภาษาไทยอย่างไร

17. ท่านเห็นว่า จะ กำลังจะ กำลังจะอยู่แล้ว ใกล้กับเหตุการณ์ปัจจุบันที่สุด และถ้าจะใช้ภาษาอังกฤษเพื่อแสดงลักษณะเหตุการณ์ดังกล่าวควรใช้ว่าอย่างไร

18. ภาษาไทยไม่มี article จึงทำให้คนไทยมีปัญหามากเมื่อเรียนภาษาอังกฤษ ท่านคิดว่า ภาษาไทยใช้คำอะไรแทนลักษณะชี้เฉพาะดังกล่าว

19. ท่านคิดว่าลักษณนามจำเป็นสำหรับภาษาหรือไม่ ถ้าภาษาไทยไม่มีลักษณนามเราสามารถจะพูดให้คนไทยด้วยกันเข้าใจได้หรือไม่

20. ภาษาเยอรมัน ฝรั่งเศส สเปน แสดงลิงค์ในคำนาม แต่อีกหลาย ๆ ภาษาในโลก เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย ภาษาจีน ไม่แสดงลิงค์ ท่านเห็นว่าการแสดงลิงค์ในภาษานั้นมีประโยชน์อย่างไร

บรรณานุกรม

Boas, Franz. 1911. *Handbook of Americal Indian Languages.* Washington, D.C., Smithsonian Institute.

Brown, Roger W., Irving M. Copi, Don E. Dulaney, William K. Frankena, Paul Henle, and Charles L. Stevenson. 1966. *Language, Thought, and Culture. ed.* by Paul Henle. Ann Arbor, MI, The University of Michigan Press.

Berlin, B.and P. Kay 1969. *Basic Color Terms: Their Universality and Evolution.* Berkeley, University of California Press.

Burling, R. 1970. *Man's Many Voices : Languages in its Cultural Context.* New York, Holt, Rinehart and Winston.

Carroll, John B. 1956. *Language, Thought, and Reality.* Cambridge, MA, MIT Press.

Goodenough, W.H. 1957. Cultural Anthropology and Linguistics. *Report of the Seventh Round Table Meeting on Linguistics and Language Study.* ed. by Paul L. Garvin. Washington, D.C., Georgetown University Press.

Henle, Paul. (ed.) 1966. *Language, Thought, and Culture.* Ann Arbor, MI, The University of Michigan Press.

Hoijer, Harry. 1951. Cultural implications of some Navaho linguistic categories. *Language* 27. 111-120

Jones, Robert B., Jr. 1961. *Karen Linguistic Studies.* Berkeley and Los Angeles, University of Cailfornia Press,

Kluckhohn, Clyde and Dorothea Leighton. 1984. *The Navaho.* Cambridge, MA, MIT Press.

Lyons, John. 1981. *Language and Linguistics: An Introduction.* Cambridge, UK, Cambridge University Press.

Mandelbaum, David G. 1958. *Selected Writings of Edward Sapir in Language, Culture and Personality.* Berkeley and Los Angeles, Univefsity of California Press.

McKaughan, Howard. 1958. *The Inflection and Syntax of Mindanao Verbs.* Manila, Bureau of Printing

Pike, Eunice V. 1964. *Not Alone.* Dallas, Summer Institute of Linguistics.

Sapir, Edward. 1921. *Language.* New York, Harcourt, Brace and Company.

_____. 1929. The status of linguistics as a science. *Language* 5. 207-214

Slobin, Dan I. 1971. *Psycholiguistics.* Glenview, IL. Scott, Foresman and Company.

Smalley, William A. 1961. *Outline of Khmu' Structure.* New Haven, CT. American Oriental Society.

Waldron, Terence P. 1985. *Principles of Language and Mind.* London, Routledge & Kegan Paul.

Wardhaugh, Ronald. 1986. *An Introduction to Sociolinguistics.* Oxford, UK, Basil Blackwell.

West, Fred. 1975. *The Way of Language: An Introduction.* New York, Harcourt Brace Jovanovich, Inc.